

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK K RECENZI ZLATY GERSDORFOVÉ A KARLA MARÁZE¹ NA KNIHU PÁNI Z KRUMLOVA²

JAROSLAV POLÁCH

Velice si vážím pozornosti i kritických připomínek, které věnovaly textu mé knihy *Páni z Krumlova* erudovaní odborníci. O to víc pro mne znamenají jejich recenze, ať už vyzní jakkoliv. Jsou pro mne vždy impulsem k zamyslení a ukazují jakým směrem se dál ubírat. V konkrétním případě je třeba ocenit i to, že se recenze nezvykle ujala hned dvojice autorů (Zlata Gersdorfová a Karel Maráz) znalá dané problematiky na první pohled určitě lépe než člověk postrádající podle nich „nejen základní historické vzdělání a znalosti, ale i pracovní techniky historika“,³ kterému ovšem nechybí sebevědomí. Trochu mne mrzí, že titíž lidé statečně srovnávající autora s autory knihy *Pyramidy*, obři a zaniklé vyspělé civilizace u nás a sledující jeho produkci delší dobu nenašli odvahu autorovi napsat, ač tato možnost vyplývá přímo z jeho knih, kde je i adresa.⁴ Jen na okraj podotýkám, že se našla řada jiných odvážnějších, jejichž kritiky, postřehů a připomínek si vážím o to více. Kdyby recenzenti autora dříve upozornili, aby se nepouštěl „do zcela neověřených (a neověřitelných) nebo přímo absurdních fabulací“,⁵ a doložili to, tak by si svá „nová fakta“ nechal v šuplíku a nedovolil by si před touto recenzí publikovat studii,⁶ která mimochodem relativizuje názor

1 Zlata GERSDORFOVÁ – Karel MARÁZ, *recenze, Jaroslav Polách, Páni z Krumlova, Rod Závěše z Falkenštejna*, MHB 19/2, 2016, s. 135–142.

2 Jaroslav POLÁCH, *Páni z Krumlova, Rod Závěše z Falkenštejna*, České Budějovice 2014.

3 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 142.

4 Jaroslav POLÁCH, *Jan Smil z Křemže, Život tábořského hejtmána a loupeživého rytíře*, České Budějovice 2011, s. 10. J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 10.

5 Z. GERSDORFOVÁ, K. MARÁZ, *recenze*, s. 141–142.

6 Jaroslav POLÁCH, *Starší dějiny rodu Bavorů ze Strakoníc ve světle Bolemiliny donace*, *Historická geografie* 43/1, 2017, s. 9–26, zde s. 24.

jednoho z recenzentů, o manském postavení rodů erbu střely vůči Bavorům ze Strakoníc.⁷

Jako amatérský historik, kterým ale de facto nejsem (nemám základní historické vzdělání a znalosti), jsem na knihu neměl ani grant, natož pak dostatek času na dlouholetý výzkum. Pochopitelně výsledkem je nedostatečná znalost veškeré literatury a samozřejmě i absence vědomosti o existenci dvou monografií na stejné téma, které zůstaly v rukopise (možná jednoho z recenzentů, což by mnohé vysvětlilo). Dalším neblahým výsledkem mojí práce je nedůsledné citování zdrojů. Zde se musím především veřejně omluvit autorce recenze, protože jsem necitoval její práci *Počátky hradu v Českém Krumlově*. Hrad jako symbol moci a výraz kulturního transferu. Diplomová práce na Historickém ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. České Budějovice 2010. Příčinou je její fragmentární získání složitou cestou, protože není volně dostupná na internetu a zejména moje nesystematičnost. Její pozdější diskuse na použité téma *Frauendienst Ulricha von Liechtenstein jako nejstarší zmínka o Českém Krumlovu*?⁸ vyšla až v době, kdy jsem již nemohl do rukopisu zasahovat.

Vraťme se ale k recenzi. Hned v úvodu je nastíněno, že není jasné, komu je publikace určena, protože jsem např. vysvětloval funkci stolníka a schematicky i počátky české šlechty, což široká veřejnost zajímavější se o historii zná.⁹ Zpětné reakce čtenářů nehistoriků, které jsem obdržel, ale ukazují, že tomu tak není. Dodávám jen, že „dosti schématické vysvětlení počátků české šlechty“¹⁰ vyplývá z předem daného rozsahu práce nakladatelem a snahou autora (mimořádně znalého debaty o středoevropském modelu a počátcích šlechty)¹¹ zjednodušit

7 Karel MARÁZ – Miroslav SVOBODA, *Exkurz: Znak a pečeti pánů ze Strakoníc, Páni ze Strakoníc, Vládcí Prácheňska a dobrodinci johanitů*, Miroslav Svoboda, Praha 2010, s. 286–304, zde s. 287.

8 Zlata GERSDORFOVÁ, *Frauendienst Ulricha von Liechtenstein jako nejstarší zmínka o Českém Krumlovu?* Jihočeský sborník historický 82, 2013, s. 267–280.

9 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 136.

10 *Ibidem*, s. 136.

11 Viz diskusní příspěvek Libora Jana (Libor JAN, *Hereditas, výsluha, kastelanie. Několik poznámek k terminologii a metodologii současné historiografie přemyslovského období*. Časopis matice moravské 128, 2009, s. 461–472) v použité literatuře (J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 226).

čtenáři orientaci v problematice. Je tedy zřejmé, že jsem rozhodně nemohl mít a ani neměl ambice psát pro vědecké kapacity formátu recenzentů. To ale jistě oba tušili, zvláště když za podtitulem monografie vidí marketinkový tah cílený na laického čtenáře.¹² Podobnými indiciemi pro ně asi mohl být i jazyk publikace dávaný jimi k dobru,¹³ který do odborné literatury nepatří, stejně jako smysl knihy připomenout opomíjené pány z Krumlova tak, aby se zapsali „zřetelněji do povědomí širší veřejnosti“.¹⁴ Zrovna tak alespoň jednomu z nich muselo být jasné, že standardní vědecký aparát je v nakladatelství Veduta povinností, když zde publikoval knihu.¹⁵

Jedovaté pero recenzentů nenechávající na autorovi suchou nit vyplyne hned z úvodní poznámky, že „odborník je však obsahem často zděšen“.¹⁶ Oběma recenzentům je ale jistě známo, že kniha prošla lektorským posudkem. Dodávám jen, že na knihu bylo již napsáno několik recenzí. Mj. ji zhodnotil český mediavelista Robert Šimůnek jako „fundovanou syntézu dějin neprávem opomíjené vítkovské větve“¹⁷ a historik Lukáš Reitinger práci považuje za přínosnou a rozhodně patřící ke zdařilejším monografiím o našich šlechtických rodech.¹⁸ Poněkud nevěrohodně působí i to, že jeden z recenzentů sdílející toto zděšení neváhal dílo citovat ve svém odborném článku.¹⁹

Co se týče kritiky obrazové přílohy,²⁰ dovolím si upozornit, že některé kritizované obrázky z Wikipedie nebudící podle recenzentů důvěru v odborném titulu byly použity i během Zemské výstavy ve Vyšším Brodě v roce 2013, což

12 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 138.

13 Ibidem, s. 141.

14 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 174.

15 Karel MARÁZ, *Václav III. (1289–1306), Poslední Přemyslovec na českém trůně*, České Budějovice 2007.

16 Z. GERSDORFOVÁ, K. MARÁZ, *recenze*, s. 136.

17 Robert ŠIMŮNEK, *recenze, Jaroslav Polách, Páni z Krumlova, Rod Závíše z Falkenštejna*, *Studia Mediaevalia Bohemica* 6/2, 2014, s. 320–321, zde s. 321.

18 Lukáš REITINGER, *recenze, Jaroslav Polach, Páni z Krumlova, Rod Závíše z Falkenštejna*, *Časopis Matice moravské* 134, 2015, s. 539–546, zde s. 546.

19 Karel MARÁZ: *Listina Václava III. z 9. ledna 1306 ve věci rozhodnutí sporu pražského biskupa Jana a Hynka Krušiny z Lichtenburka a její význam*, *Studia historica Brunensia* 62, 2015, s. 135–142, zde s. 139, pozn. 9.

20 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 136.

můžu doložit fotografií. Také lze s recenzenty polemizovat o tom, že čtenář v knize „nalezne pouze mapu držav a predikátních sídel v jižní části Čech (a to na str. 123 a ne 223, jak uvádí seznam příloh)“.²¹ Stačí nalistovat s. 117 a máme tu zboží Sepekova a další mapu.

Má absence školení v oboru pomocných věd historických (rozuměj sfragistiky a heraldiky) a mylné ztotožnění lva v roli štítonoše na pečeti Vítka I. z Krumlova († 1277), ale rozhodně neznamená, jak píší recenzenti, že mi „celá koncepce spojení pánů z Krumlova s Markvarticí tímto padá“.²² Ta je totiž založena na úplně jiných argumentech. O spojení Vítka II. staršího s Markvarticí svědčí jméno jeho syna (Záviš), jež je typické pro rod Markvarticů, a zejména synův predikát doložený 18. března 1235 (*Zauise subcamerarius regis de Nechanic*),²³ který jeho nové majetky lokalizuje do východních Čech mimo nejstarší území Vítkovců i směr jejich majetkových získů učiněných kolem přelomu 12. a 13. století.²⁴ Teprve odtud pramení další úvahy zahrnující do nich lva zobrazeného na pečetích Vítka z Krumlova († 1277) a jeho syna Voka, na kterém se s recenzenty shodneme. Zdali je či není lev štítonoš, není v dané úvaze vůbec podstatné. Naopak důležité je uvědomit si v této souvislosti, že u pánů z Krumlova byl první typář Záviše z Falkenštejna ovlivněn rodovým erbem jeho matky Perchty, respektive pečeti Kalhocha z Falkenštejna,²⁵ na níž je v pečetním poli zobrazen sokol s roztaženými křídly na kamenném vrchu.²⁶

Snaha najít nedostatky za každou cenu, vede recenzenty k hledání chyb i tam, kde nejsou. Podsouvají mi například tvrzení, že „vzorem pro stavbu údajně prvního kamenného hradu Rožmberků“ Příběnic (což je prý „dost pochybné vzhledem k výsledkům SHP Dolního hradu Rožmberk“) „měly být Strakonice“.²⁷ Nic takového ale netvrdím a snadno se o tom může každý přesvědčit na s. 45, kde navíc uvádím, že dataci Příběnic jako nejstaršího kamenného hradu

21 Ibidem, s. 136.

22 Ibidem, s. 137.

23 CDB III/1, Gustav Friedrich (ed.), Praha 1942, č. 105, s. 124–125.

24 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 19–20 a znovu s. 32 a 167.

25 Ibidem, s. 60 a 162.

26 Otisk pečeti se dochoval na několika listinách. Exemplář s dobře zachovaným pečetním polem, které není ořené, je na listině z 3. května 1268. Bayerisches Hauptstaatsarchiv München, fond Hochstift Passau Urkunden (802–1808), sign. 144.

27 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 137.

Rožmberků na našem území signalizuje i jeho samotné jméno, protože české názvy (Strakonice, Blatná) doložené před polovinou 13. století předcházely na jihočeském území německým módním jménům objevujícím se zde později (Rožmberk, Smilenberk).²⁸ Dokladem výše uvedeného je také měnící se název královského hradu Zvíkova, jehož české jméno (*Zwekow*, *Zuecov*) se po polovině 13. století z pramenů vytrácí a je nahrazeno německým pojmenováním Klingenberg, což je pouhý překlad českého názvu.²⁹ Plyne z toho, že stáří Příběhnic vůči Rožmberku i vzhledem k výskytu obou predikátů v písemných pramenech až tak pochybné být nemusí. Ostatně vztah románského okénka ke zdivu rožmberské čtverhranné věže Dolního hradu není zcela jasný a jeho poloha ve vnitřním líci věže budí určité rozpaky z hlediska primárnosti jeho osazení.³⁰

Také zdůrazňování „další fatální“ neznalosti literatury k vyprávění o rytířském turnaji v Krumlově nelze přijmout bez výhrad.³¹ Jestliže v knize zkoumám názory Václava Boka,³² který polemizuje s Liborem Janem,³³ jenž se k celé problematice vyjádřil nejobširněji,³⁴ pak si myslím, že slovo fatální není namístě. Nicméně i přes nedostatečnou obeznámenost s relevantní literaturou jsem dokázal korigovat omyl Zlaty Gersdorfové, která připouští záměnu Slavaty z Fal-

28 Podobně uvažuje Vratislav Vaníček. Vratislav VANÍČEK, *Vok I. z Rožmberka († 1262)*, in: Rožmberkové, Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, Jaroslav Pánek et al. (edd.), České Budějovice 2011, s. 28–29, zde s. 28.

29 Ivan LUTTERER – Rudolf ŠRÁMEK, *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Havlíčkův Brod 1997, s. 295.

30 Tomáš DURDÍK, *Rožmberské hrady*, in: Rožmberkové, Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, Jaroslav Pánek et al. (edd.), České Budějovice 2011, s. 182–195, zde s. 182, pozn. 4.

31 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 138.

32 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 46–47.

33 Václav BOK, *Příspěvky k literární kultuře Českého Krumlova ve 14. a 15. století se zvláštním zřetelem k německé literatuře*, in: Český Krumlov, Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví, Martin Gaží (ed.), České Budějovice 2010, s. 425–442, zde s. 427–427. Libor JAN, *Počátky turnajů v českých zemích a jejich rozkvět v době Václava II.*, Listy filologické 128/1-2, 2005, s. 1–19, zde s. 4–6.

34 Tvrdí to i recenzentem doporučený zásadní titul shrnující také další doporučenou literaturu. Jiří MITÁČEK, *Založení města Moravský Krumlov. Od první písemné zmínky na práh husitských válek*, in: Moravský Krumlov ve svých osudech, Zdeněk Fišer (ed.), Brno 2009, s. 39–76, zde s. 44.

kenštejna (*von Valkenstein her Zlawat*)³⁵ za Záviše z Falkenštejna,³⁶ přičemž ale jde v tomto případě o osadu 10 km JJZ od Mikulova nemající se Závišovým Falkenštejnem nic společného.³⁷

Dalším diskutabilním názorem recenzentů je tvrzení, že se v knize nedozvíme nic o působení pánů z Harrachu patřících podle recenzentů vedle Rožmberků a Krumlovských k zakladatelům vyšebrodského kláštera a také ke klientele pánů z Krumlova.³⁸ Domnívám se, že Harrachové nebyli zakladateli kláštera ve Vyšším Brodě,³⁹ ale patřili k okruhu jeho dobrodinců, a to až v době dosti vzdálené jeho založení. Svědčí pro to i skutečnost, že klášter byl založen v roce 1259, zatímco první bezpečně doložení zástupci rodu Harrachů se v pramenech připomínají až v roce 1274 (*dominus Benysius de Horach et fratres sui Johannes, Johan, Bohuzlaus*).⁴⁰ Navíc poloha nejstaršího predikátního sídla, kterým byla dnes zaniklá ves Hora nacházející se severně od Rožmberka nad Vltavou na starém rožmberském území, jednoznačně signalizuje vazby k Rožmberkům umocněné též informací z nejstaršího urbáře statků pánů z Rožmberka, z něhož vyplývá, že ves Horu propůjčovali Rožmberkové jako léno.⁴¹ Také mluva listin a další osudy prvních neoddiskutovatelných Harrachů rozhodně jednoznačně nesvědčí o tom, že by patřili ke krumlovské klientele. Za nápadnou v tomto směru bychom mohli považovat například změnu predikátu Budislava z Hory připomínaného opakovaně od roku 1291 (*Albero et Budilaus fratres de Horach*)⁴² jdoucí ruku v ruce s přesunem Jindřicha I. z Rožmberka († 1310) do Krumlova po vyřízení krumlovské větve Vítkovců.⁴³ Problematika počátků Harrachů je ale složi-

35 *Ulrich von Liechtenstein Frauendienst*, Franz Viktor Spechtler (ed.), Göppingen 1987, sloka 1484, verš 5, s. 315.

36 Zlata GERSDORFOVÁ, *Frauendienst Ulricha von Liechtenstein jako nejstarší zmínka o Českém Krumlovu?* Jihočeský sborník historický 82, 2013, s. 267–280, zde s. 270.

37 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 188, pozn. 243.

38 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 138.

39 K založení kláštera viz Kateřina CHARVÁTOVÁ, *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420. 2. svazek. Kláštery založené ve 13. a 14. století*, Praha 2014², s. 9–17.

40 CDB V/2, Jindřich Šebánek, Sáša Dušková (edd.), Praha 1981, č. 737, s. 398–399.

41 *Urbář zboží rožmberského z roku 1379*, Josef Truhlář (ed.), Praha 1880, s. 29.

42 RBM II, Josef Emler (ed.), Praha 1882, č. 1559, s. 669.

43 Poprvé se Budislav s novým predikátem připomíná v roce 1305 (*Busco de Laukka*). Viz *Urkundenbuch des Stiftes Schlögl*, Isfried Hermann Pichler (ed.), Aigen im Mühlkreis 2003, č. 62, s. 79–81.

tější, neboť zástupci tohoto rodu tvořili už za Jindřicha I. z Rožmberka stabilní a značně rozvětvenou skupinu⁴⁴ provázející Rožmberky ještě dlouho v dalších pokoleních, a tudíž soudím, že lze jejich kořeny hledat už mezi klientelou Jindřichova otce Voka I. († 1262). Samotná poloha predikátního sídla Harrachů na pravém břehu Vltavy v místě kudy procházela stará Linecká stezka, umožňuje předpokládat, že původní držitelé vsi zajišťovali bezpečnost této dálkové komunikace kolem Rožmberka.⁴⁵ Povinnost spravovat, a především chránit správný okrsek svěřený patronem, se ve středověku vázala s funkcí nejvyššího úředníka lokální správy, kterým byl purkrabí. Odtud už je jen krůček k tomu, abychom pozoruhodný údaj o trojici purkrabích na Rožmberku (*Benata, Benysius, Budelaus purchgravii de Rosenberch*)⁴⁶ v jeho samotných počátcích spojili s nejstarší generací Harrachů.⁴⁷ Uvážíme-li skutečnost, že šlo nejspíše o bratry⁴⁸ a k oblíbeným rodovým jménům nejstarších jistých Harrachů patřil Beneš i Budislav, pak se zdá tato úvaha velmi reálná. Nasvědčovaly by jí i další okolnosti. Vzhledem k tomu, že po smrti Voka I. z Rožmberka († 1262) se ve funkci rožmberského purkrabího připomíná už jen Benata, uváděný za Voka I. vždy (!) na prvním místě, a po něm pak jeho syn Václav, je zřejmé, že ostatní bratři, respektive jejich

44 V roce 1291 se na Rožmberku připomíná Beneš z Hory (*dominus Benisius de Horach*), který měl další tři bratry a o několik míst za ním bratři Albert a Budislav (*Albero et Budilaus fratres de Horach*), kteří měli ještě bratra Jakuba. RBM II, č. 1559, s. 669.

45 Srovnej Daniel KOVÁŘ, *Jihočeské kořeny rodu Harrachů*, HRZ, Časopis regionální historie 3/2, 1994, s. 5-11, zde s. 5.

46 CDB V/1, Jindřich Šebánek, Sáša Dušková (edd.), Praha 1974, č. 284, s. 422–424. Trojice purkrabích se též připomíná na listině hlásící se do roku 1259, která však vznikla později. CDB V/1, č. 189, s. 300–302.

47 Stojí za zmínku připomenout, že už historik Johann Matthäus Klimesch (1850–1940) nevyklučoval totožnost rožmberského purkrabího Beneše s prvním neoddiskutovatelným Harrachem Benešem z Hory (*dominus Benysius de Horach*). Srovnej Johann Matthäus KLIMESCH, *Die ältesten Sitze der Harracher*, MVGD B 29, Prag 1891, s. 158–182, zde s. 162.

48 Sourozenecké pouto s jistotou předpokládá polský historik Marcin Rafał Pauk (Marcin Rafał PAUK, *Fama, gloria, curia ac ingens familia. Služba i klientela rycerska w otoczeniu możnowładztwa czeskiego (XIII – początek XIV w.)*, in: *Dom, majątek, klient, sługa. Manifestacja pozycji społecznej elit średniowiecznych i nowożytnych w przestrzeni materialnej i społecznej*, Marcin Rafał Pauk – Monika Saczyńska (edd.), Warszawa 2010, s. 27–62, zde s. 39).

potomci, museli hledat uplatnění v jiných funkcích. Jestliže rožmberský purkrabí Budislav obdržel v závěti Voka I. z Rožmberka dvůr v podhradí k zabezpečení ostrahy a obrany hradu,⁴⁹ pak by s tím dobře korelovala funkce rožmberského maršálka, kterou zastával Albert z Hory (1291–1325), jehož považují za Budislavova nejstaršího syna. Bez zajímavosti jistě není, že Albertův syn Beneš užíval predikát z Rožmberka (*Benyschzs von Rosenberch*).⁵⁰ Pokud tedy recenzenti přistoupí na tyto genealogické konstrukce, jsem ochoten připustit, že někteří Harrachové patřili mezi klientelu pánů z Krumlova, neboť k nim pak musíme přičíst i Oldřicha z Vyšného, bratra purkrabího Benaty (*dominus Benata purchgravius et frater suus Vlricus de Wisle*).⁵¹ Ten se ovšem v knize připomíná na s. 152.

V této souvislosti je vhodné upozornit na Oldřichovu pečeť, v níž vidí recenzenty doporučená pro pečeti základní publikace v pečetním poli heraldiky vlevo otočenou přilbu s kloboukem se třemi stuhami tkané látky.⁵² Výše uvedené genealogické souvislosti spolu s neobvyklostí takové náplně klenotu⁵³ ale spíše ukazují, že pravdě blíž byl August Sedláček, který viděl nad přilbou „železný klobouk a na něm 3 péra, malebně ztočena“,⁵⁴ což by potvrzovalo souvislost s později doloženým erbem Harrachů, kteří nosili ve svém červeném štítě zlatou kouli, ze které vidlicovitě vycházely tři (2, 1) stříbrná pštrosí pera. Podobně beze stuh tkané látky viděla pečetní obraz Anna Kubíková, která ho popisovala jako

49 CDB V/1, č. 335, s. 496–499.

50 RBM V/2, Jiří Spěváček (ed.), Praha 1960, č. 738, s. 377

51 CDB V/2, č. 737, s. 398–399.

52 CDB VII/6, Karel Maráz – Dalibor Havel – Lukáš Führer – Martina Smolová – Jana Nechutová – Jan Kalivoda (edd.), Brno 2013, č. 328, s. 64.

53 Vůbec nejčastěji v klenotu z klobouků rostou bezesporu různá péra. Soudobým příkladem může být např. curyšská znaková role (Heinrich RUNGE, *Die Wappenrolle von Zürich*, Zürich 1860). Dobrý příklad nabízí i Kodex Manesse, zvaný také Velký heidelbergský zpěvník na foliu 178r (Heidelberg University Library, Codex Manesse, Cod. Pal. Germ. 848, fol. 178r). V jihočeském regionu se ale také frekventovaněji v klenotu objevují na železném klobouku rohy. Srovnej August SEDLÁČEK (editor Vladimír Růžek), *Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty 2*, Praha 2001, s. 149–151.

54 August SEDLÁČEK, *Českomoravská heraldika*, Praha 1925, s. 81–82. Také autorská dvojice Josef Janáček a Jiří Louda se Sedláčkova výkladu přidržela a tvrdí, že „na počátku 14. století býval na přilbě klobouk se třemi pštrosími péry“. Viz Josef JANÁČEK – Jiří LOUDA, *České erby*, Praha 1974, s. 59.

helmici s kytou,⁵⁵ což je chochol na přilbě z peří nebo z květin podobný kytici.⁵⁶ Detailní pohled na pečet ukazuje, že v klenotu z nejspíše šupinového klobouku⁵⁷ rostou samostatně tři esovitě prohnuté proužky, přičemž krajní jsou na konci rozštěpeny na tři části. Jejich výrazné esovité prohnutí je asi nejpodstatnějším argumentem k odmítnutí ztotožnění proužků s péry. Ovšem esovitě prohnutá péra v klenotu, byť ne tak výrazně, lze v soudobých pramenech běžně registrovat. Typické je to např. pro kohoutí kity. Jednu takovou s esovitě prohnutými péry lze zachytit na hlavě rytíře v Kodexu Manesse na foliu 17r.⁵⁸

Smutnou skutečností recenze je mnohdy naprosto neopodstatněné kárání. Zcela nepravdivá je například výtka recenzentů, že při svých úvahách o rozdělení rodu necitují literaturu.⁵⁹ Z poznámky 296, kde dokonce píšu, že ke stejnému závěru došel Vratislav Vaníček, je zřejmé, že tomu tak není.⁶⁰ Rovněž tak tvrzení, že předpokládám dobré povědomí o Závíšově potomstvu na základě ustanovení *perpetuum silencium* v listině Václava III. z 9. ledna 1306 je mylné.⁶¹ Myslím, že úvod věty: „Pokud takové povědomí vůbec bylo...“, hovoří za vše.⁶²

Jako typický příklad nekorektnosti recenzentů lze mít kritiku (dokonce s vykřičníkem) za to, že autor pranýřovaný za nedostatečné prověřování informačních zdrojů⁶³ ty nespolehlivé vyřadil.⁶⁴ Pokud v knize posuzované několika historiky, na níž odkazují,⁶⁵ je uvedeno, že „překlad listiny i výklad uvedený v příspěvku ANNY KUBÍKOVÉ, *Nejstarší písemné zprávy o Rožmbercích a Českém*

55 Anna KUBÍKOVÁ, *Pečetí českých vydavatelů na listinách v klášterním archivu ve Schläggu*, Archivní časopis 53/3, 2003, s. 176–192, zde s. 185.

56 Milan BUBEN, *Encyklopedie heraldiky*, Praha 2003⁴, s. 264.

57 Ikonograficky je lépe doložitelná šupinová přilbice, kterou zachytil např. Mistr Třeboňského oltáře na obraze *Zmrtvýchvstání Krista* na hlavě vojáka po Kristově levici (vyobrazení viz např. Jan ROYT, *Středověké malířství v Čechách*, Praha 2002, s. 94). Nicméně doložit lze i šupinový klobouk. Viz München, Bayerische Staatsbibliothek, Cgm 20, fol. 12v.

58 Heidelberg University Library, Codex Manesse, Cod. Pal. Germ. 848, fol. 17r.

59 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 138.

60 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 191, pozn. 296.

61 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 138–139.

62 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 113.

63 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 141.

64 *Ibidem*, s. 139.

65 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 200, pozn. 491.

Krumlově, in: *Českokrumlovsko v proměnách staletí, Český Krumlov 1999*, s. 14, je značně nepřesný⁶⁶; pak nevidím důvod se jím zabývat.

Konstatování recenzentů, že se v kapitole o majetkovém zázemí rodu v rámci mimočeských majetků věnuji „pouze hradu Falkenštejn“⁶⁷ je opět zavádějící. Stačí si důkladně prohlédnout obrázek (mimochodem také kritizovaný) na s. 130 a přečíst popisek. Pak je jasné, že jsem nemohl vynechat hrad Rannariedl⁶⁸ zachycený navíc na dalším vyobrazení na s. 70, kde se hradu věnuje též text knihy. Nadto se pozorný čtenář na s. 131 dozví, že páni z Krumlova drželi také „vesnici Schindlau (*Schintav*) s pozemky sahajícími až ke Klafferbachu“.

Zaujatost recenzentů vyplyne také z jinak správné lokalizace majetků Vicka ze Zálší (jihovýchodně od Počátek), u nichž jsem nerespektoval moderní nomenklaturu krajového rozdělení.⁶⁹ Přejde mi to nepodstatné. Za důležitější považuji identifikaci lokalit chybějící v odborných titulech i v době po vydání mé knihy.⁷⁰

Výtka, že zcela opomím zahraniční klientelu krumlovských pánů a zpracovávám ji jen na českém území, opět není přesná,⁷¹ neboť uvádím, že na falkenštejnském panství stál po Zvíšově boku jeho rytíř Petr.⁷² Také vhodný příklad svědečných řad uvádných recenzenty, kde jsem údajně selhal,⁷³ ukazuje pravý opak. Ani jedna z listin totiž žádného představitele zahraniční klientely pánů z Krumlova neobsahuje. Na první listině z roku 1266 lze ze zahraniční nobility registrovat ve svědečné řadě rakouskou ministeriálskou šlechtu z okolí kláštera ve Světlé (Zwettl), která ke klientele pánů z Krumlova nepatřila.⁷⁴ Také druhá listina z roku 1281 je prostá zahraniční klientely Krumlovských.⁷⁵ Ve svědečné řadě lze registrovat především rožmberskou klientelu, ke které patří samozřej-

66 Libor JAN, *Václav II. a struktury panovnické moci*, Brno 2006, s. 237, pozn. 277.

67 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 139.

68 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 132, vyobrazení hradu s. 70 a 130.

69 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 139.

70 Srovnej Libor JAN, *Václav II. Král na stříbrném trůnu*, Praha 2015, s. 103.

71 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 139.

72 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 153.

73 Z. GERSDORFOVÁ, K. MARÁZ, *recenze*, s. 139.

74 CDB VI/1, č. 476, s. 705–707.

75 CDB VI/1, Zbyněk Sviták – Helena Krmíčková – Jarmila Krejčíková (edd.), Praha 2006, č. 181, s. 234–236.

mě i Alvicus s bratrem Lutoldem z Vinchenhaimu, jenž se nadto samostatně připomíná už na listině Jindřicha I. z Rožmberka z roku 1278 (*Alwico*).⁷⁶ Také Wernharda z rodu Piberů (*Wernhardus Pibro*), který rožmberské klientele předchází, nelze považovat za zástupce klientely pánů z Krumlova. Wernhard byl totiž klientem Schauenbergů, na což ostatně poukazuje i jeho jasná vazba ke klášteru Wilhering stojícího tehdy právě pod ochrannou hrabat ze Schauenberga.⁷⁷

Na některé sfragistické a heraldické nedostatky jsem byl upozorněn ještě před touto recenzí. Každopádně výtky беру i dodatečně jako přínosné. Bohužel i zde je cítit emotivní podtext a osobní vztah recenzentů k recenzovanému produktu. Jestliže „fatální elementární terminologická neznalost“ spočívá v tom, že samouk napíše, že pečetní legendy byly psány,⁷⁸ pak ovšem postihuje i celou řadu profesionálů. Například Tomáš Baletka píše, že „legenda je psána gotickou minuskulou“,⁷⁹ Ivan Hlaváček uvádí v knize *Vademecum pomocných věd historických*, že „opis, který je psán na obvodě pečeti (zpravidla v jedné, ale při potřebě delšího textu i ve dvou řádkách), obsahuje text charakterizující jejího vlastníka s vyjmenováním jeho právních titulů“,⁸⁰ sfragistice se dlouhodobě věnující Martina Bolom-Kotari v publikaci recenzované mj. jedním z recenzentů sděluje, že „opis je psán na stuze humanistickou majuskulou“⁸¹ a tak bychom mohli pokračovat. Každý jistě pochopí, že pro laika pak není snadné dostat přesné terminologie.

Pranířování ze sfragistických nedostatků také mnohdy spočívá ve vytrhávání ní textu ze souvislostí a dovozování závěrů, které jsem neučinil. Jestliže hovořím o symbolice smrti a píši, že pečeť Voka I. z Rožmberka byla přivěšena na nebar-

76 CDB V/2, č. 879, s. 616–617.

77 *Die ältesten Todtenbücher des Cistercienser-Stiftes Wilhering in Österreich ob der Enns*, Otto Grillnberger (ed.), Graz 1896, s. 92.

78 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 140.

79 Tomáš BALETKA, *Dvůr olomouckého biskupa Stanislava Thurza (1497–1540), jeho kancelář a správa biskupských statků*, SAP 54, 2004, s. 3–236, zde s. 133.

80 Ivan HLAVÁČEK, Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Praha 2002³, s. 327.

81 Martina BOLOM-KOTARI, *Pečeti hradišských premonstrátů v pozdním středověku a raném novověku*, Červený Kostelec 2015, s. 211.

vené konopné niti,⁸² neříkám tím přece, že očekávám barvení.⁸³ Spíše tím zdůrazňuji její strohost. Ostatně termín nebarvené konopné provázky lze opět zachytit v odborné literatuře recenzované jedním z recenzentů.⁸⁴ Podobně lze odmítnout tvrzení, že bych zkoumal typáře Jindřicha I. z Rožmberka.⁸⁵ Prostě jen konstatuji, že tento velmož užíval jezdeckou pečeť.⁸⁶

Jelikož jsem také pracoval s originály vydaných listin, citoval jsem je v dobré víře tak, jak byly napsány středověkým písařem. Pravopis originálu jsem tedy neupravoval. Podobně postupovali autoři starších edic, které jsem také občas využíval.⁸⁷ Dnes už vím, že existují transkripční pravidla, podle nichž se upravuje interpunkce a užití velkých písmen.⁸⁸ Omlouvám se za to a slibuji, že už budu užívat důsledně v toponymech i jménech jen písmena velká.

V rámci lokace majetků Vítkovců na Sepekovsku jsem studiem starých map, pomístních názvů a předpokladu umístění v určitém prostoru podle dalších lokalizovatelných vesnic ve výčtu majetků v listinách topograficky identifikoval několik zaniklých vesnic doložených písemnými prameny už ve 13. století.⁸⁹ S dostatečným předstihem před vydáním knihy jsem své informace předal několika archeologům. Patří mezi ně i kolega Zlata Gersdorfová Petr Menšík, s nímž Zlata Gersdorfová již delší dobu spolupracuje.⁹⁰ Nevím, nakolik se spolu oba dělí

82 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 165.

83 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 140.

84 M. BOLOM-KOTARI, *Pečeti hradiských premonstrátů*, s. 87.

85 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 140.

86 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 168.

87 Např. *Urkunden-Buch des Landes ob der Enns II.* Wien 1856, č. 363, s. 523–524, kde je uveden Witigo de planchinberc přesně jako na originální listině.

88 Helena KRMÍČKOVÁ, *Edice středověkého diplomatického materiálu*, Brno 2014, s. 31.

89 J. POLÁCH, *Páni z Krumlova*, s. 118–119.

90 Svědčí o tom mj. jejich společné statě a studie (viz např. Zlata GERSDORFOVÁ – Josef HLOŽEK – Petr MENŠÍK – Veronika NOVÁKOVÁ, *Die Wasserversorgung der Burg Kozí hrádek (Kr. Tábor) im Alltag und im Verteidigungsfall*, in: *Fines Transire* 22, 2013, s. 229–236; Josef HLOŽEK – Petr MENŠÍK – Zdeněk ŠTAFEN – Zlata GERSDORFOVÁ – Milan PROCHÁZKA, *Zaniklý lom v předpolí hradu Příběničky: k otázkám možnosti datace těžebních prací a hodnocení jejich vztahu k hradnímu areálu*, *AH* 39/2, 2014, s. 539–547; Zlata GERSDORFOVÁ – Josef HLOŽEK – Petr MENŠÍK – Milan PROCHÁZKA, *Dva opevněné objekty u Bernartic (okres Písek). K otázce jejich vztahu, funkční interpretace a souvislostí*, *AH* 40/2, 2015, s. 493–505).

o své nové poznatky. Každopádně faktem je, že právě Petr Menšík mi ještě před vydáním knihy dodatečně sdělil, že verifikoval mojí topografickou identifikaci zaniklého Crhova a v jeho místech (dnes pomístní název Cernov)⁹¹ objevil zaniklý rybník a několik nevýrazných objektů. Zde asi s recenzenty nalezneme shodu v tom, že lokalizace zaniklé vesnice existující ve středověku může být stěží výsledkem „pozitivistického vršení faktů a romantického dějepiscectví“⁹², zvláště když jeden z nich působí jako asistent vyučující na katedře archeologie.

Závěrem nemohu učinit nic jiného než konstatovat, že recenze Zlaty Gersdorfové a Karla Maráze je spíše nepovedeným pamfletem. Vzhledem k celé řadě věcných nepřesností a hledání chyb tam, kde vůbec nejsou, bohužel nemůže objektivně informovat o recenzovaném díle. Stranou ponechávám zbytečné jízlivosti podtrhující enormní snahu o diskreditaci autora, kterou by profesionálové typu recenzentů neměli podle mne mít zapotřebí. Dominujícím rysem emotivní recenze se tak stává vedle zesměšňující tóniny zejména absence objektivnosti. Smutné je, že je to práce hned dvou profesionálů, kterou se prezentují v odborném periodiku.

Výše uvedené ovšem neznamená, že bych nebyl i nadále otevřen diskusi s oběma recenzenty. Diskuse je jistě žádoucí. Stejně tak je na místě, aby se s novými poznatky objevilo další monografické zpracování pánů z Krumlova. Velmi upřímně se na ně těším a budu velice rád, když k němu napomůžu alespoň drobnými připomínkami a několika novými zjištěními, které jsem učinil s odstupem několika let od zhotovení rukopisu. Věřím, že i tento diskusní příspěvek bude v tomto směru také přínosem.

91 Ze starých map vyplývá, že po zaniklé vsi Crhov zůstalo pomístní jméno registrovatelné v podobě *Czerhow* (mapa stabilního katastru Čech z roku 1840), které má později podobu *Cerhov* (např. mapa M-33-89-B-d-2 v měřítku 1:10 000 tištěná v roce 1964). V nedávné době při tvorbě moderních map autor opisující pomístní jména ze starší mapy díky krátké nožičce litery „h“ toto toponymum zkomolil na dnešní Cernov (Cerhov → Cernov), což dokládá česká internetová mapová aplikace Mapy.cz. Je to zajímavý příklad, jak vznikají nová pomístní jména.

92 Z. GERSDORFOVÁ – K. MARÁZ, *recenze*, s. 141.